

УДК 336.71

Зоря О.П.

канд. соц. наук, доц. НУ«Запорізька політехніка»

ОЦІНКА РИЗИКУ ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» банки перейшли на трирівневу структуру капіталу та нові нормативи його достатності із застосуванням низки перехідних положень, зокрема поетапного графіка досягнення мінімального значення нормативу достатності регулятивного капіталу, а саме:

– з 5 серпня 2024 року до 31 грудня 2024 року – у розмірі не менше ніж 8,5%;

– з 1 січня 2025 року до 30 червня 2025 року – не менше ніж 9,25%;

– з 1 липня 2025 року – не менше ніж 10%.

Достатність капіталу банків значно перевищує мінімальні вимоги. Середньозважена достатність основного капіталу 1 рівня та капіталу 1 рівня у секторі становить 17%, регулятивного капіталу – 17,5%. Усі банки виконують мінімальні регуляторні вимоги. З огляду на високу рентабельність сектора та чинну заборону розподіляти прибутки всім банкам, крім державних, розмір капіталу постійно зростає. Його рівень забезпечує стійкість сектору до можливих шоків і дає змогу надалі нарощувати кредитний портфель. Перехід на нову структуру поліпшив капітал 1 рівня банків. У серпні банки перейшли на нову трирівневу структуру регулятивного капіталу. Завдяки цьому зросла найякісніша його складова – основний капітал 1 рівня.

За новими правилами до його складу можна включати накопичені прибутки, які до цього переважно відображалися в капіталі нижчих рівнів. Крім того, відповідно до перехідних положень банки можуть урахувати в капіталі проміжний прибуток до його аудиту. У серпні основний капітал 1 рівня був на третину вищим, ніж основний капітал – найближчий його еквівалент у старій структурі. Не всі фінустанови повною мірою відображають проміжні прибутки в капіталі. Згідно з новими правилами прибуток включається до капіталу лише в тій сумі, яку банк не планує розподіляти на сплату дивідендів після зняття відповідних обмежень. Свої оцінки майбутніх дивідендів банки відображають у дивідендній політиці. Частка прибутку, яку банки не включають до капіталу, становить 45%, більшість цієї суми належить державним та іноземним банкам. Перехід на нову структуру капіталу дещо знизив регулятивний капітал банків – на 18% у серпні. Це пов'язано з вирахуванням передбачених до сплати дивідендів та переоцінкою цінних паперів.

Одночасно із запровадженням нової структури капіталу почала діяти вимога покривати капіталом ринковий ризик у повному обсязі. Доти мінімальні вимоги враховували лише одну з його складових – валютний ризик. Оскільки валютний ризик помітно домінує у ринковому, повноцінне врахування ринкового ризику майже не мало впливу на показники достатності капіталу. Вага ринкового ризику серед усіх, що покриваються капіталом за мінімальними вимогами, становить усього 8%. Ще 63% припадає на кредитний ризик. Загалом із початку року розмір ризиків, що банки мають покривати капіталом за мінімальними вимогами, зріс на чверть. Найбільше далось взнати оновлення розрахунку операційного ризику на основі актуальної звітності. Надалі фінустанови мають утримувати капітал, аби в повній мірі покривати всі три властиві їхній діяльності основні ризики

– кредитний, операційний та ринковий. Це відповідає європейським вимогам. Внаслідок кризи змінилася структура активів банків.

Зокрема, зросли обсяги та частка в активах інструментів, під які не потрібно тримати капітал для покриття кредитного ризику – державні цінні папери та депозитні сертифікати. Більшість цих інструментів банки утримують у банківській книзі, а отже, для них не оцінюється також ринковий ризик. Процентний ризик таких вкладень оцінюється у межах Pillar II – наглядової оцінки ризиків банку – та самооцінки банку в ІСААР.

Оцінка потреби в капіталі під процентний ризик банківської книги за економічною перспективою сягнула п'ятої частини загальної потреби. Водночас за результатами ІСААР банки відзвітували про достатність капіталу для покриття цього ризику. Про міцну капіталізацію свідчить збереження досить високого відношення капіталу першого рівня до активів банків без зважування їх на кредитні ризики – 8%. Цей показник наближений до левериджу, якого банки також повинні будуть дотримуватися згодом.

З квітня 2025 року почнеться тестовий період його розрахунку.

За даними статистичної звітності про значення пруденційних нормативів станом на 1 січня 2025 року:

- норматив достатності регулятивного капіталу в банківській системі становить 17,35%;

- норматив достатності капіталу 1 рівня – 16,92%;

- норматив достатності основного капіталу 1 рівня – 16,92%.

Загалом усі банки станом на 1 січня 2025 року виконують мінімальні вимоги достатності капіталу всіх рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сайт НБУ. – Режим доступу <https://bank.gov.ua>.